

Чырванавухая пагроза

Эфектная амерыканка

У адрозненне ад многіх чарапах, гэты від экалагічна пластычны, схільны да засваення новых месцаў пражывання, актыўны і мабільны (адносна для чарапах). Ён здольны перасякаць адлегласці ў некалькі кіламетраў, перажываць неспрыяльныя ўмовы ў стане анабіёзу («спячкі», калі працэсы ў арганізме настолькі замаруджаны, што амаль цалкам адсутнічаюць бачныя прыкметы жыцця), у тым ліку пры нізкай тэмпературы зімаваць, закапаўшыся ў грунт нават у неглыбокіх вадаёмах.

У сілу шэрагу асаблівасцяў — афарбоўка маладых жывёлін, адносна іх даступнасць для набыцця і цэлы комплекс памылковых думак (як прадаўцоў, так і пакупнікоў) пра біялагічныя асаблівасці віду — гэтая чарапах вельмі папулярная ў якасці хатняга гадаванца і нярэдка прадаецца ў месцах масавага збору людзей.

Маладыя асобіны выглядаюць вельмі эфектна і ярка, маюць упрыгожаны жоўтымі плямамі ярка-зялёны карапакс (спінны шчыт панцыра), які з узростам становіцца аліўкавым або брудна-жоўтым. Пластрон (брушны шчыт панцыра) альбо жоўты з цёмным кантам па краі, альбо з жоўтымі палосамі. На галаве, шыі, канечнасцях ёсць малюнак з плям, палос белага і зялёнага колеру. Найбольш характэрнай прыкметай з'яўляецца наяўнасць у раёне вачэй дзвюх падоўжных ярка-чырвоных плям, у некаторых падвідаў яны могуць быць жоўтымі або аранжавымі.

Чырванавухая чарапах мае сярэдні памер. У нейкай ступені такая фармулёўка ўводзіць у зман тых, хто жадае ўтрымліваць яе ў хатніх умовах. Даўжыня карапакса дарослай асобіны рэдка перавышае 30-35 сантыметраў. У любым выпадку, і гэтыя памеры ў хатніх акварыумах вялікія. Нават для маладой чарапахі неабходны акварыум аб'ёмам не менш за 100 літраў, з уладкаваным выхадам на сушу, на долю якой павінна прыходзіцца каля чвэрці ўсёй плошчы.

З дому на волю

Акрамя адносна хуткага павелічэння ў памерах, з узростам мяняецца і афарбоўка гэтых чарапах. Панцыр становіцца практычна чорным, што памяншае іх першапачатковую прывабнасць. Дарослыя чырванавухія чарапахі — гэта моцныя і агрэсіўныя драпежнікі, якіх вельмі цяжка прыручыць. Да таго ж яны патрабуюць пастаяннага догляду. У прыватнасці, рэгулярнай змены вады, наяўнасці даволі дарагога абсталявання і асаблівай дыеты. Усё гэта ў сукупнасці прыводзіць да таго, што многія ўладальнікі, асабліва няправільна інфармаваныя пры куплі, з часам пачынаюць шукаць варыянты пазбаўлення ад гадаванца. Не дзіўна, што многія заакуткі, заалагічныя кафедры ўніверсітэтаў, заапаркі, дзіцячыя экацэнтры, а часта і заамагазіны літаральна перапоўненыя дарослымі чарапахамі, якіх з задавальненнем аддаюць туды гаспадары.

Аднак сярод уладальнікаў сустракаюцца і тыя, хто выпускае гадаванцаў у натуральныя вадаёмы. Яны не думаюць пра тое, што чарапахі будуць вымушаныя

пастаянна змагацца за выжыванне, у тым ліку з неспрыяльнымі для іх кліматычнымі ўмовамі. У цяперашні час ва Усходняй Еўропе, і ў Беларусі ў тым ліку, сустракаюцца пакуль адзінкавыя выпадкі рэгістрацыі ў натуральных вадаёмах чарапах, якія паспяхова перазімавалі. Але назіраныя тэндэнцыі змены клімату ў перспектыве могуць прывесці да зняцця перад гэтым відам асноўнай перашкоды для экспансіі.

Чырванавухая чарапаха ўжо актыўна пракралася ў натуральныя экасістэмы больш чым 30 краін Еўропы, Паўднёва-Усходнюю Азію, Аўстралію. У апошняй па выніках мэтанакіраваных даследаванняў быў даказаны адмоўны ўплыў віду на мясцовую герпетафаўну (паўзуноў). Гэта паслужыла падставай для ўключэння чырванавухай чарапахі ў спіс шкодных відаў на кантынэнце. Цяпер такі статус яна мае і ў краінах Еўрасаюза, дзе з 1997 года забаронены яе імпорт.

Сёння важна прадухіліць распаўсюджанне гэтага віду ў Беларусі. У нашай краіне забаронены выпуск чырванавухай чарапахі ў натуральныя экасістэмы, вядзецца асветніцкая работа з трымальнікамі гэтых жывёл. Уладальнікам гадаванцаў важна ведаць, што нельга выпускаць іх на летні перыяд у вадаём на прысядзібным участку, бо пры добрых умовах чарапахі могуць пакінуць яго. Такія факты ўжо былі зафіксаваныя ў розных рэгіёнах Еўропы.

Алег БАРАДЗІН, кандыдат біялагічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік лабараторыі наземных беспазваночных НПЦ па біярэсурсах НАН Беларусі